

ИЗВЪНКЛАСНИТЕ ДЕЙНОСТИ – ФОРМА ЗА ПРИОБЩАВАНЕ НА ВСИЧКИ УЧЕНИЦИ В УЧИЛИЩЕ

Живка Дойчева

ПГТСД „Николай Хайтов“ – Варна

Резюме. Настоящият текст има за цел да изтъкне ролята на извънкласните и извънучилищните форми на обучение като добра практика за превръщането на училището в желана територия за обучение, възпитание и развитие на учениците.

Ключови думи: извънкласни дейности; неформално образование; участие; ученици със специални образователни потребности; обучение; развитие; личност; извънкласни дейности

В съвремения дигитален свят все по-важно място заема уплътняването на свободното време на подрастващите с дейности, които да развият у тях качества за реализация в едно високотехнологично общество след 10 – 15 години. Заниманията по интереси са онази възпитателна дейност, която се организира и осъществява в свободното от учебни занятия време. Тя е свързващият елемент между училището и живота. Форма за преодоляването на основни проблеми на образователно-възпитателния процес, като: ниска мотивация за учене, голям брой отсъствия, растяща агресия сред учениците и др. Извънкласните дейности благоприятстват развитието на всеки ученик съобразно неговите способности и интереси. Дават възможности за лична изява и подпомагат социалната интеграция, формират поведение, умения и нагласи за работа в екип, развиват творческите и комуникативните умения. Извънучилищната дейност създава условия за превантивна и корекционна работа, неформално общуване, изградено въз основа на доверие и общи интереси, неограничен достъп по отношение на възраст, религия, социална принадлежност, здравословно състояние.

Заниманията по интереси в ПГТСД „Николай Хайтов“ – Варна, през учебната 2018/2019 г. се организираха след анкетно проучване на интересите на учениците. Провокирана от желанията на учениците със специални образователни потребности от ресурната група и техни съученици без специални образова-

телни потребности, създадох клуб „Да запазим българските традиции и обичаи живи“, тематично направление „Изкуства и култура“. Програмата на Клуба беше разработена съвместно с учениците, съобразена с интересите и предпочитанията им, което е гаранция за посещаемост и развитие на дейността.

Цели

1. Осмисляне на свободното време на подрастващите.
2. Запознаване с обредите, традициите и обичаите на българина.
3. Развитие на творческите способности, познавателните и комуникативните умения.
4. Провокиране на положителни емоции и формиране на ценностни нагласи.
5. Постигане на достъпно знание, устойчивост на интересите и мотивираща позитивна среда.
6. Превръщане на училището в привлекателно място.
7. Да се намали преждевременното напускане на образователната система от подрастващите.
8. Изграждане на по-голяма увереност в собствените сили.
9. Насърчаване на бъдещата социална, професионална и личностна реализация.
10. Участие на общността и родителите/близките на учениците в дейностите на училището.

Очаквани резултати

1. Съхраняване на българските традиции и обичаи.
2. Формиране на чувство за гордост от принадлежността към българската нация.
3. Повишаване на интереса и мотивацията.
4. Осъзнаване на собствените заложби и възможности за изява.
5. Уменията и знанията, които учениците придобиват в процеса на общуване с българския фолклор, съдействат училището да стане по-привлекателно място.

Водещи принципи: доброволност, свобода на избор, прозрачност, публичност, инициативност, занимателност, ориентираност към личността, сътрудничество, равен достъп и равни права на всички участници, отговорност, взаимопомощ.

Методи и подходи: работа в екип, разкази и беседи, нагледни методи, наблюдение, интерактивни методи, посещение на различни паметници на културата, музеи, паркове и др.

Целева група: четиринадесет ученици от IX и X клас със специални образователни потребности с различни състояния и диагнози (обучителни труднос-

ти, интелектуални затруднения, езиково-говорни нарушения, емоционални и поведенчески разстройства, хронични заболявания, лека до умерена умствена изостаналост), двама ученици без специални образователни потребности от IX клас, родители и социални асистенти.

Същност на добрата практика

В ПГГСД „Николай Хайтов“ – Варна, се провежда обучение на ученици със специални образователни потребности от 2009 г. Приобщаването им в образователно-възпитателния процес е приоритет в работата на педагогическите специалисти. Една от формите за това е включването им в занимания по интереси съвместно с ученици без специални образователни потребности. В клуба „Да запазим българските традиции и обичаи живи“ наблегнах на уникалността на всяко дете и неговите конкретни способности и потенциални възможности. Целта беше чрез използване на всички сетива и креативността на всеки ученик той да достигне до собственото си „Аз“, да повиши увереността и самочувствието си, да се осигури качествено нова възможност за общуване и социализация. В непринудени и увлекателни занимания възпитаниците ни придобиха нови умения, обогатиха се с нови знания. Извънкласните дейности създават условия за свързване на теоретичните знания с практическото им прилагане. С изработването на различни изделия учениците със специални образователни потребности затвърдиха знанията си за формите и цветовете. Развиха фината си моторика чрез изрязване, лепене, оцветяване и работа с различни материали (кожа, плат, картон, хартия, прежда, бои, приложни материали, стиропор и др). Придобиха дълготрайни работни навици, подобри се концентрацията на вниманието и се намали времето за релаксация. Практическата работа даде възможност да се усвоят социални умения, да се развият креативността, самодисциплината и самоконтролът. Чрез интерактивните методи се постигна достъпно знание, повишиха се интересът и мотивацията за работа и се подобри личностният емоционално-психологичен фон на децата. При използване на мултисензорния подход образователният материал се възприема много по-лесно, ангажира се вниманието и се засилва концентрацията, тъй като се стимулират едновременно повече сензорни канали. Търсенето на информация за българските традиции и обичаи, българските народни приказки, пословици, поговорки, гатанки и народни умотворения развиха познавателните интереси на подрастващите. Усвоени бяха умения за групова работа, основани на уважение, търпение, емпатия и изслушване. Формираха се навици за екипност, сътрудничество, колективно взаимодействие, за споделяне на идеи и нравствени ценности.

Продължаването на традициите и родолюбието са сред човешките ценности, които са от първостепенно значение за формирането на всяка личност. Изучаването на българските традиции и обичаи има голямо познавателно и

възпитателно значение. Чрез народното творчество се навлиза в света на художествените образи, усвояват се нравствени добродетели, докосваш се до емоционалната атмосфера на родната традиция. Обогатяват се знанията за промените в природата, за род и родина, опознават се светът и общността, създава се интерес към труда. За целта учениците се докоснаха до магията на кукерските обичаи и изработиха кукерски маски. Запознаха се с традицията за „прошката“ на Сирни заговезни и ролята на семейството, където децата се учат да прощават – така, както са го правили поколения преди нас. Съвместно с родителите и социалните асистиенти изработиха мартенички и част от тях бяха изложени на благотворителния базар, организиран ежегодно в училище. Участието на родителите в различните дейности и мероприятия формира положителни нагласи у тях и ги направи естествен партньор и сътрудник в подпомагането на процеса на обучение и възпитание на техните деца. Изработихме поздравителни картички за майките и учителките в гимназията по случай Осми март. Празника Възкресение Христово посрещнахме с изложба от ръчно изработени изделия и боядисани с нетрадиционни техники великденски яйца. В подготовката на събитието учениците проявиха много творчество и въображение, изразиха себе си и своите емоции чрез различни цветове, общуваха заедно и се забавляваха. Посетихме Етнографския музей и се запознахме с традициите и обичаите във Варна. Празника Еньовден посрещнахме в Университетската ботаническа градина – Варна, сред билки и цветя. Съприкосновението с природата създава условия за развитие на уважение към живото и живота.

Съвместната работа на всички в групата даде възможност учениците със специални образователни потребности да бъдат реално приобщени и приети от другите, което им позволи да преживеят чувство на удовлетвореност и увереност за справяне с трудностите. Те почувстваха творческата атмосфера на съзиданието и всеки ученик получи шанса да заеме достойно място в социума и средата от връстници. Научи се да споделя успехите и неуспехите на своите партньори, да съпреживява възбудата от преследването на общата цел, радостта от постигнатото и чувството, че резултатите са постигнати с общи усилия. На финалното събитие всеки от участниците получи грамота и албум със снимки от проведените мероприятия, изработен в Клуба.

Постепенно, усвоявайки общоприетите ценности и норми на поведение, учениците започнаха да възприемат себе си като част от един многообразен и уникален свят, в който всеки може да намери своето място, да бъде полезен на останалите и на обществото. Всичко това бавно и постепенно изгражда училищна общност на доверие, приятелство и споделени ценности!

Заклучение

Възпитанието, образованието и развитието на личността се осъществяват по различни начини и един от тях са извънкласната и извънучилищната дей-

ност. Тези дейности съпътстват и подпомагат учебния процес и имат съществена роля за засилване на интереса на учениците към образователно-възпитателния процес и намаляване риска от отпадане от училище. В заниманията в извънзадължителното учебно време подрастващите могат да проявят своите способности, интереси и компетентности в различни области на науката, изкуствата и спорта в неформална среда. В тази среда те срещат разбиране и подкрепа и това може да бъде ефикасна превенция срещу негативните явления в обществото и нарастващите прояви на насилие и агресивност в училище, за което са налице утвърждаващи се тенденции. Отчитайки неизбежните промени в света около нас, динамичността и мобилността на днешния свят, ПГГСД „Николай Хайтов“ – Варна, има добър опит във включването на подрастващите в занимания по интереси, като част от позитивната образователна среда, който ще продължи и в бъдеще.

THE EXTRACURRICULAR ACTIVITIES – FORM OF UNITING ALL STUDENTS IN SCHOOL

Abstract. The current article aims to emphasize the role of the extracurricular activities and the informal methods of education as a good practice for turning the school into a desired territory for training, educating and developing students.

Keywords: extracurricular activities; informal education; non-formal education; participation; students with special educational needs; training; development; personality, extracurricular activities

✉ **Ms. Jivka Doycheva**

Head Teacher for Children with Special Educational Needs
Vocational School of Forestry and Woodworking “Nikolay Haytov”
Varna, Bulgaria

E-mail: doicheva66@abv.bg